

HALKEVLERİ BÜNYESİNDE GİRESUN'DA YAYINLANAN AKSU DERGİSİ

Abdullah ŞENGÜL*

Cumhuriyetle beraber Halkevleri'nin kültürel ve sosyal hayatımızda önemli bir yerinin olduğu bilinmektedir. Halkevleri Genel Merkezi tarafından yayınlanan *Ülkü* mecmuasının folklorik bilgileri toplaması bakımından Türk Halk bilimine büyük katkıları olmuştur. Yine bu dönemde taşrada değişik isimler altında bir çok derginin de aynı amaçlar doğrultusunda yayınlandığını biliyoruz. Gerek *Ülkü* mecmuasının, gerekse taşrada değişik isimler altında yayınlanan dergilerin esas amaçlarının, resmî ideolojiyi halka anlatmak olduğunu da gözardı etmemek gerekir.

Biz bu yazımızda Giresun Halkevi tarafından yayınlanan *Aksu* dergisini tanıtmaya çalışacağız. Bu çalışmayı yaparken dikkatimizi edebî nevilerde yoğunlaştıracağımızı belirterek, *Aksu* dergisinin bölgeye ait birçok folklorik bilgiler ihtiva ettiğini ve bu bölge ile ilgili çalışma yapan araştırmacılara iyi bir kaynak olacağını belirtmek isteriz.

Eylül 1933'de ilk sayısı çıkarılarak yayın hayatına başlayan dergi, 1938 yılına kadar onlatı sayı yayınlanmış. Yayın hayatında zaman yönünden belirli bir istikrarın olmaması, taşradaki imkanlarla bir derginin çıkarılmasının zorluklarını anlatması bakımından kayde değer olduğu kanaatindeyiz. Çünkü beş yılda sadece onaltı sayı çıkarılabilmektedir.

Derginin ilk sayısındaki *Aksu* isminin altında "Aylık Kültür ve Mefkure Mecmuası" şeklinde bir kayıt bulunurken, I Şubat 1940 'da yayınlanan ikinci cildin ilk sayısında, *Aksu* isminin altında "Giresun ve Çevresi Halkev-

lerinin Dergisi" ibaresinin olduğunu görüyoruz.

Bizim bu yazıyla tanıtmayı amaçladığımız *Aksu* dergisinin ilk on sayısı için, ikinci cildin ilk sayısında şu ifadelerle yer verilmiştir:

"Aksu ,yalnız Giresun'un doğusunda çağlayan cam gibi bir derenin adı değil, halkevimizin benliğinde yaşayan ülkülü bir varlığın da temiz ve pürüzsüz bir sesidir. ...

Kudretli , imanlı bir gençliğin iradesinden doğan "Bizim Aksu" kültür dünyasına kasabının hemen yakınında denize koşan billor dere kadar olsun su taşıyabilirse ne mutlu bize...."¹

Aksu Giresun'un doğusunda Giresun adasının tam karşısından denize akan, mayıs yedisi şenliklerinin yapıldığı, suyunun şifa olduğuna inanılan bir derenin adı. *Aksu*, bu kültürel boyutuyla dergiye isim olmuş. Gerek *Ülkü* mecmuası, gerek Halkevleri'ne bağlı olarak taşrada yayınlanan dergiler iyi tetkik edildiğinde, bu merkezlerdeki fikrî ve kültürel, değişmenin ne şekilde olduğu da ortaya çıkarılacaktır. Dergiler bu yönleriyle araştırmacılara kaynak olabilecek mahiyettedir.

1 .Sayı : Eylül 1933'de yayınlanmış. Birinci sayfadaki tanıtma yazısında "Muhitine büyük inkılâbımızın feyz eserlerinden ilham alarak fikir ve san'at sahasında faydalı olmağa, hizmet etmeğe çalışılacaktır." deniyor. *Aksu* kendisine bir çalışma programı yaptığını ve bu programın ilk satırını "Herşeyde, herşeye rağmen en iyi" nin teşkil ettiği belirtiliyor. Başarıları-

nın “**samimi ve kuvvetli bir mefkureci**” olmakla mümkün olabileceğini söylüyorlar. s.1; R.N. **Görmek ve Bilmek**, (muhasabe) s.2-3; Fikri Naşir, **Aksu** (şiir) S.3.; Salih Cemal, **Halkçılık Köycülük**, s.4-6.; Rifat Necdet, **Giresun Akşamları**, (şiir) s.7; Necdet, **Dünyanın En Büyüğüne** (şiir) S.8.; Refik Fikret, **Yıl Dönümü** (şiir) s.9.; Rifat Necdet, **Söz Kırıntıları** (düşünüşler) S.10-11.; Necati, **Ceza Kanununda Meşru Müdafaa**, (hukuk) s.12-13.; Yalçın Kaya, **Köye Doğru**, (manzum hikâye) S.14-15.; Avcoglu, **Demokrasi ve İktisadiyat** (iktisat) S.16-19.; Alman Edebiyatından: Yoh. Wolfgang von Goethe, **Sevgiliye Yakın**, s.20; Hermann Von Gilm, **Gece**, s.21.; Konrad Ferdinand Meyer, **Deniz Şarkısı**, s.22.; İtalyan Edebiyatından: Emannel Gayyel, **Ümit**, s.22.; Friderich Nanman, **Neşe**, s.23-24; Rumeli Edebiyatından : V. Alecsandri, **İnci Çiçeği** s.25 ; A.C **Halkevimizin Köy Seyahatları** -1- (Yavuzkema Nahiyesi) s.26-29.; Aksu Postası: (1923) **Adlı Büyük Eser** s-30.; **Fındık Bayramı** s.31.; **Park** s.31.; **Halkevi Temsilleri**, s.31.; Bu haberde Halkevi temsil şubasının yakında faaliyetlerine başlayacağı, ilk temsilin “**Mete**” olacağı ve bunu diğer millî piyeslerin takip edeceği belirtiliyor; **Komşularımız Giresun ‘da**, s.32.; 30 Ağustos S.32.;

Sayı: 2.; Teşrinievvel 1933; R.N **İnanmak** (muhasabe) s.1,3.; Nakili: Salih Cemal, **İradenin Kudreti** (hatıra) s.3-5.; Fahri, **Hayat Ansiklopedisi ve Giresun Hakkında Tarihi Kayıtlar**, s.6-8.; Rifat Necdet, **İnkılâp Edebiyatı**, s.9-11; Rifat Necdet bu yazısında Divan edebiyatının Sarayı terennüm ettiğini, Tazminat edebiyatının herşeyi Çamlıca tepelerinden gördüğünü, Servet-i Fünun edebiyatının mevzularını İstanbul içinde, bilhassa, Beyoğlu muhittinde aradığını, Fecr-i Ati edebiyatının İsmail Habib (Sevük)in deyimiyle “**fecr-i kâzib**” olduğunu Millî edebiyat denilin-

ce; hatırmıza köy çeşmesi, güğümlü kadın ve köy tarlası geldiğini ve bunları İstanbuldaki evimizin konforlu odasından görmeye çalıştığımız için başaramadığımızı belirterek, yeni cemiyetin bedii ihtiyaçlarına cevap verecek, inkılâp heyecanlarını duyuracak, Dumlupınar’dan, Kocatepe’den, Tınaztepe’den, İzmir’den ve Ankara’dan bahsedecek eserleri ortaya koyan bir edebiyata “İnkılâp Edebiyatı” adını verdiklerini söylüyor; Fehim Ziya, **Suçta Mes’uliyet** (hukuk) s.12-13; Rifat Necdet, **Hayat, Olduğu Gibi, Giresun Türküsü** (şiir)s.14,15.; Refik Fikret, **Taş Duvar**, (şiir), s.15.; Zeki Rıza, **Hukuki İnkılâbımız ve Türk Kanun-u Medenisinde Aile Hukuku ve Kadının Mevkii**, s.16-21. (hukuk); Necati., **Ceza Kanununda Af**, (hukuk); s.22-23.; Yalçın Kaya, **Tuna Türküsü** (şiir)s.23.; A. Süreyya, **Cumhuriyet Maarifinde Yatılı Köy Mektepleri**, (eğitim) s.24-25b; Rifat Necdet, **Söz Kırıntıları**, s.26.; Cemil Sadık, **Bizde Madencilik Nasıl İnkışaf Edebilir?** s.27-28.; Rus Edebiyatı: A.S. Puschkın, **Taputcu** (hikâye) (Dilimize çeviren: Saip Nazım) s.29-32.;

Sayı: 3-4-5-6 : (Mart 1934) Bu sayıdan itibaren derginin isminin altında “**Giresun Halkevinin Aylık Ülkü ve Kültür Mecmuası**” ibaresi konmuş; Fahri, **Aksu**, s.3-7.; Bu yazıda Aksu ırmağı hakkında bilgi verildikten sonra, ırmağın kültürel boyutu işlenmiştir. Her yıl yapılan “**Mayıs yedisi**” şenlikleri içinde Aksu ırmağının yeri üzerinde durulmuştur: “**(Aksu) da (Mayıs Yedisi)nde yıkanmanın da usulü, merasimi vardır: İrmağın munsabında derin olmayan kumlu bir yere gidilir. Yıkanmanın gerideki erkekler tarafından görülmemesi için kara tarafına (Peştamal) gerilir. Yıkanacak kızın veya kadının başına (susak)—üzerinden (Keşkül) tarzında açılmış olduğu için Giresun’da (Keşkül) de**

denilen saplı, sert kabuklu ve içi boş bir nevi kabakla yedi çift bir tek -yani onbeş defa- su dökülerek (susak, keşkül, kabak) ırmağın ceryanına terk olunur. Arkasından da ırmağa yedi çift, bir tek taş atılır.” Yazının devamında “Aksu” ile ilgili yazılan şiirlerden örnekler verilmiştir. Bunlardan biri de Doktor Memduh Necdet’e ait “Aksu” adlı şiirdir. Bu şiir Giresunlu şair Can (Akengin) Beye ithaf edilmiştir:

“Aksu derler adına ;
Soğukmuş inadına;
İçenler sularından
Erermiş muradına

Dereler tekin yermiş;
Eskiler böyle dermiş,
Buz gibi sularında
Genç kızlar çimerlermiş!..

Siz de çimin Aksu’da,
Bu coşkun oynak suda,
Görenler deli olsun,
Sizi çırpıplak suda!” s.6.;

San’atkârı Koruma, (imzasız) s.7-8., Refik Fikret, **Gidersen** (şiir) s.8.; **Gaziye Giden Yol**, (imzasız) s.9-10.; Dr. İ.R. **Güzel San’atlar Duygusu** s.10-12.; Dr. Nazif, **Bugünkü Hayat Mücadelesinde Kadın**, s.13-15.; O. Selçuk, **Türkler ve San’at Hayatı**, s.16,17.; Fehim Ziya, **Şahitlerin Ruhî Halleri Hakkında Tetkikat**, s.18-20.; Etem Emin, **Kaybedilmiş Çocuk**, s.20-22.; Nuri Ahmet, **Seni Ondan Dinledim**, (hatıra) s.23-26.; Çorlulu M. Fevzi, **Eski ve Yeni Edebiyat Hakkında** s.27-28.; Bu yazıda Çorlulu M. Fevzi Eski ve Yeni edebiyatımızı, hususiyetle şairlerimizi karşılaştırıyor. Dönemlerden bahsediyor. Şairler kendi aralarında sınıflandırma gibi anlaşılması, çok zor olan bir tasnif yapıyor. Mesala, Namık Kemâl, Hamid ve Fikret’i Fuzulî, Baki ve Nefî mertebesine yükselmiş gösterirken; Ekrem, Naci, Âkif, Cenap, Süleyman Nazif ve Yahya Kemal’i ancak Nabi, Nedim,

Galip ve Rıfat Dede’lere kadar yükselebildiklerini ifade ediyor. II. Meşrutiyet’ten sonra Ziya Gökalp’la başlayan ve onunla nihayet bulan edebiyata “İnkılâp Edebiyatı” denmesi gerektiğini, Cumhuriyetin ilanıyla yeni bir edebiyatın kurulması zarureti ifade ediyor; A. Süreyya, **Bir Köy Tetkiki** - Alucra Kazası Gicora Köyü- s.29-32.; R. Fikret, **Bir Mektuptan**, s.32-34.; Yusuf Ziya, **Sun’i Sisi**, s.33.; H. Turan, **Güneş Nedir?**, s.34-37.; C.M.U.M. Necati, **Bir Hatıra**, s.37-38.; Musa Oğlu, **Bir Yudum Daha**, s.39-41.; Musa Oğlu, bu yazısında Necmettin Halil’in 1933’de İstanbul’dan Sühulet kütüphanesinden çıkan şiir kitabını tanıtıyor. Şairin bazı şiirlerini inceliyor ve kanaatlerini belirterek devrin bazı şairleriyle mukayese ediyor: “**Şu muhakkak ki: Necmettin Halil; Necip Fazıl ve Faruk Nafiz’den sonra sayılabilecek bir şairimizdir. Faruk Nafiz’in seküel yazıları kuvvetli, fakat vatanî eserleri sığdır, Necmettin’ininki de aksine. Necip Fazıl’da vatani eserler yoktur, fakat öteki cepheler: son zaman şairlerinin hepsine — hem katkat— üstündür.**” (s.41); Musa Oğlu Ahmet, **Şiir ve Kundura**, s.42-43.; Bu yazıda sanatkar ve san’at hakkında bahisler vardır. Yazar farklı bir yaklaşımla bir sanat eseriyle, iyi yapılmış bir kundurayı farklı görmüyor. Sanat eserinin dayanıklı olmasına karşılık, diğerlerinde bir tekamülün söz konusu olduğunun unutulmaması gerektiğini söylüyor. Yazarın sanat ve sanatkar hakkındaki görüşleri de şöyle: “**Sanat bir süstür. Bunun da beziyeceği bir kostüm veya bir şahsiyet lazımdır. Kupkuru bir süs, çıplak vücuda takılan boyunbağı kadar manasızdır. Hele bu süs alelâde bir yapmacık olursa çok gülünç olur. Sanatkarın ilk öce bir insan vasatında yoğrulması şarttır. Ondan sonra sanatkârlık devresine geçilebilir..... Beşeriyyetin “alelâde” dediği maddî dertler ile sarsılmamış bir adam, sanatkâr vafına lâyık değildir. Sanatkâr ki kulla Allah arasında bir mahluktur. Şu halde, Alelâde olunmadan fevkalâde olunamaz**” (s.42-43); Ali Arif, Sev-

da...; (Hikâye) s.44-46.; A.Saim, **Yayla Yolları**, (Şiir) s.46.; *Ziya,Hasretler Serisi*, s.47.; Semahat, **Babamın Albümü**, s.48-49.; **Fıkralar**,s.49-50.; Musa Oğlu, **Senaryo**, , s.51-52.; Refik Fikret , **Bir Şehir Park İstiyor**,s.53.; **Öz Sözlere**, s.53-54.;**Reşit Galip Bey Öldü**; s. 54.; Fahri , **Hayat Ansiklopedisi ve Giresun Hakkında Tarihi Kayıtlar**, s.55-60.; **Yahya Kemal Şair Değildir**, (Cenab'a ait hatıralar) s. 61-62.; Yazımın muhtevassından anlaşıldığına göre imzasız olan bu hatıralar Fikret B. 'ye ait. Yine yazıdan anlaşıldığı kadarıyla Fikret B. Cenab'ın oğlu Adnan'ın arkadaşı . Cenab'ın ölüm tarihi 13 Şubat 1934; derginin bu sayısı, Mart 1934'de yayınlanıyor. Tarihlerdeki bu yakınlık , hatıranın hayali olabileceği gibi bir kuşkunun doğmasına sebep oluyor. Biz yazıya doğrusu bu noktadan baktık. Ama, şairlerin arap atına benzediğini ve birbirlerini geçmeğe tahammüllerinin olmadığını da belirterek , Cenap Şahabettin'in Necip Fazıl, Nazım Hikmet, Yahya Kemal, Ahmet Haşim ve Halit Ziya ile ilgili kanaatlerine bakalım:

“ - Necip Fazıl'ı nasıl buluyorsunuz ?

- Duydum fakat , okumadım.

- Aman nasıl olur Ef. bugünün dahisi ..

- Ya öyle mi ? Eserlerini bulsam da okusam bari .Lütfen bana İstanbul'dan gönderiveriniz.

- Peki üstad. Yenilerden kimi tanırırsınız?

- Nazım'ı. Birgün babası bana onun şiirlerini getirdi; bak bizim oğlan bir şeyler karalıyor. Ne dersin ? dedi. Tetkik ettim, eyi buldum. Çalışsın diye teşvik ettim. Ne yazık ki mahkemelerde sürünüyor.

Bak Vâlâ Nurettin akıllı çıktı.

- Yahya Kemal'i tabii beğenirsiniz ?

- Yahya Kemal mi? O şair değil ki.. altmış senede yirmi tane şiir yazan adam şair midir?

(Yollarda kalan gözlerimin nurunu yordum

Kimdir o, nasıldır, diye rüzgârlarla sordum)

Rıca ederim bu şiir midir ? Hezeyan ..

- (Mısraı berceste kâfidir)e ne buyurdular?

- Gülerim ..

- Şu halde Haşim de şair değil ..

- Lâkin onun şiirleri adetçe de ondan fazla . Hem o, bir mektep sahibi . Yahya Kemal'in nesi var? Bununla beraber o, Türk tarihini ve Fransız edebiyatını iyi bilir. Haşim'in; şiirlerinden çok daha kıymetli nesirleri var.

- Halit Ziya'yı seversiniz elbet ?

- Eyi ama .. Gazi'nin tarih ve lisan kongrelerine giderken bana haber vermeden kaçiverir.” (s.612).;

Mani, s.63-66.; Bölgeden derlenen ellisekiz mani mevcut. Ayrıca , Karadeniz bölgesi insanın ürününe musallat olan sıçan (fare) ile ilgili dört kıtalık bir şiir verilmiş:

“Yer altında evleri var

Eğri büğrü yolları var

Ufak ufak dulları var

Fakir düşmüş hoy sıçan

Sıçan dam kapısı açar

Fındığın eğisini seçer

Tütünün sertini içer

Tiryakidir hoy sıçan” (s.66.)

Sayı : 7-8 (Mayıs 1934) = Salih Cemal, **Yaşamak Aşkı**,s.3-4.; Orman Mühendisi Muhtar, **Ağaç ve Hayat**, s.5-6.; **Giresun'da Heykel**, (İmzasız) s.7.; Fehim Ziya, **İktisadın Ahlâk ve Hukukla Münâsebeti**, s.8-9.; Ali Arif, **Maksada Doğru**, s.10-11.; Refik Fikret, **Mektup**,(şiir) s.10-12 Yusuf Ziya, **Fındık Müzesi** , s.13-14.;Dr. Ali Naci, **Huy : İtiyat**, s.15-16. A. Süreyya, **Deneme**, (Manzum hikâye) s.17.19.; İ. Hakkı, **Halkevleri ve Kan**,s.20-21.; A. Saim, **Yönelme**, (Şiir)s. 21.; H. Turan, **Hayatın Sonu ve Ahret**,s.22-24.; Semahat, **Baba Aşkı**, s.24-26.; A. Süreyya, **Bir Köy Tetkiki**, -Alucra Kazası Gicora Köyü—, s.26-28.; R.F, **Bir Miras Yedi**, (Şiir)s.29.; Turgut, **Bölük Nasıl Döndü**, (Hatıra) s.29.; **Esa Musa ve Karaca Oğlan**, (İmzasız) s.30-

31.; **Mani**, s.31-34.Ş Bölgeden derlenmiş yüzüymüç mani mevcut.;

Sayı:9 (Haziran 1934): **Külüpler**, (İmzasız)s.3-4.; Necati , **İş Bölümü**, s.4-7.; Refik Fikret, **Pencere**, (Şiir) s.6.;Semahat, **Vazolar** (Edebî Tenkit) s.7-11.; Refik Fikret'in 1934'te yayınlanan Vazolar isimli şiir kitabını tanıtan bir yızı, Eserde bulunan onsekiz şiir hakkında kısa bilgiler mevcut. Yazı şöyle bitiyor. "Eserde vatanî parçalar yok. Yalnız şurada burada serpiştirilmiş birkaç vatan ifadeleri var. Halbuki biz başlı başına bir vatan eseri bekleriz" (s,11); A.Saim, **Yalancılar**, s.11.; Akengin Can, **Yaman Çırak**, (Şiir) s.12.; **Eski Dügünler**, (İmzasız) s.13.17.; Bölgedeki dügün âdetlerinden bahsediyor. Konu başlıkları şunlar: Mehdar, konaklar, Yemek, Şişlik İsteme, Yakma, Mehdar Dağıtmak, Kalemlik Yıkma , Takı, Gelin Alıcı, Ağartma, Göç, İp Germe, At Satma.; Talip, **Ana**, (Şiir) s.16.; Reyhan, Akyoma, (**Köy tetkikleri**),s.17-22.; **Demir ve Kırmızı Biber**, (İmzasız) (Hatıra) s. 22.24.; Vedia Hasip, **Bir His-sikablelvuku**, s.24-26.; Refik Fikret, **Meriç ve Kadın**, (Şiir) s.26-27.; M. Fevzi, **Aşk Mabedi**, (Hikâye) s.27-29.; Mehmet, **Kodal Ana**,(Şiir) s.30-31.; (Darülfünunlu bir muallim), **Şehir ve Köy**, s.31-32.; **Giresun'a Yeni Bir Kooperatif Lazım**, (İmzasız) s.33-34.; Menhen, **Gençler Şarkısı**, (Şiir) s.34.;

Sayı: 10 (Birinci Teşrin 1934): O. Selçuk, **Dil Savaşı**,s.3-5.; Refik Fikret, **Kapalı Mektup**, (Şiir) s.5-8.;Kadri, **İnsan Nedir ?**,s.8-10.; R. Fikret, **Anmak**, (Şiir) s.11.; Kadri Emin,**Özle-yiş**, (Şiir) s.11.; Yusuf Ziya, **Giresun'a Başka Bir Mahsul Daha Lazım**, s.13-13.; Talip, **Ayrılık**, (Şiir) s.13.; R.F.; **Edebiyatta (Dert)**, s.14/15.; Yazar edebî eserlerin konusunu neşe, sevinç ve gülmek üzerine seçenlere karşı kaleme aldığı yazısında : "Büyük adam olmak için muhakkak dertli olunuz, demek istemiyoruz. Biz yalnız (dertten bıktık; bizi güldürün) diyenlerin, sanat şarkılıyanları çok görmemesini istiyoruz. Edebiyatlarda adını bırakanları tetkik edersek; bunlar derdin birer abidesi olarak görünür."(s.15)

şeklinde ifade ediyor. Ali Arif, **Kahveler- Halkevleri**, s.16-17.; Nebil Fazıl, **Sensiz Bir Gün**,(Şiir) s.17.; A.S.; **Giresun Şairleri**, s.18.; Yazar Fethi, Topal Hafız, Lemî,Avnî, Ferdî,Refî, Hamdî, Tıflî gibi şair isimlerini verdikten sonra Refî,Ferdî ve Avnî'nin hayatları hakkında çok kısa bilgiler vermektedir. Ekrem Cemâl, **Millî İktisadın Kurtuluşuna Doğru**, s.19-26.; H. Turan, **Dünyamız Nasıl Kuruldu?**,s.27-28.; A.Saim, **Sıla Bahçesinde**, (Şiir) s.28.; Nebil Fazıl, **Gece ve Işıklar**, (Edebî Tenkit) s.29-31.; Bu yazıda S. Behzat'ın **Gece ve Işıklar** isimli şiir kitabı tanıtılmaktadır. Şiirlerinde kısa kısa bölümler olarak onları yorumlar. Şairin bazı mısralarıyla Orhan Seyfi ve Faruk Nafiz'ı hatırlattığını söylemekle beraber, kendisine has hususiyetlerinin olduğunu da ilâve eder; **Kayak Sporunu**, (İmzasız) s.32-33.;**Kütüphane**, (İmzasız) s.34.

NOTLAR:

- * K.T.Ü Giresun Eğitim Fakültesi Araştırma Görevlisi
1 Salim Süha Gökşan , "Aksu Tekrar Çıkıyor", **Aksu** , cilt : 2, sayı 17-1, 1 Şubat 1940 , s. 1.